

บทที่ 5

การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
สำหรับประเทศไทยในอนาคต

การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมอาชญากรรมในประเทศต่าง ๆ ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปตามกาลเวลาและสถานที่ภายใต้เงื่อนไขของแต่ละประเทศ การพัฒนาการทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง เป็นสิ่งกำหนดโครงสร้างการดำเนินการทางสังคมและสถาบันกฎหมาย ซึ่งการดำเนินการทางสังคมและสถาบันทางกฎหมาย จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการในเชิงตอบสนองซึ่งกันและกันและอย่างต่อเนื่อง¹

House Arrest with Electronic Monitoring เป็นมาตรการหนึ่งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเงื่อนไขต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา โดยมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีและนโยบายมุ่งการค้าของบริษัทผู้ผลิตเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ House Arrest แพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว² ประเทศในยุโรปและเอเชียหลายประเทศกำลังศึกษาถึงระบบนี้ ในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยน่าจะเป็นเป้าหมายของการแพร่ขยายด้วย

หากจะมีการนำ House Arrest มาใช้ในประเทศไทย พิจารณาเฉพาะขอบเขตทางนิติศาสตร์แล้ว ย่อมมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ดังต่อไปนี้

¹ ประธาน วัฒนาวาณิชย์, "บทบาทของกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมอาชญากรรม," รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ตุลาคม 2531), หน้า 130.

² C. Warren, "New forms of Social Control : The Myth of Deinstitutionalization," America Behavioral Scientist " (Volume 24, Number 6, 1981), P. 740.

5.1 การนำมาใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น

ถึงแม้ว่าระบบเรือนจำในปัจจุบัน จะได้นำวิทยาการที่ทันสมัยโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและการแก้ไขบำบัดจิตใจผู้กระทำผิดเป็นสำคัญก็ตาม แต่ระบบเรือนจำก็ยังคงแฝงไว้ซึ่งแนวความคิดของการลงโทษผู้กระทำผิด ประชาชนโดยทั่วไปยังคงมีจินตนาการว่า เรือนจำเป็นสถานที่ที่ใช้ทำทัณฑ์กรรมแก่ผู้กระทำผิด จินตนาการของสังคมที่คลาดเคลื่อนเช่นนี้ส่งผลต่อผู้ต้องโทษหลังการปลดปล่อยอย่างยิ่ง ตัวผู้ต้องโทษมักจะมีจุดค้างในใจของตนและอาจถูกสังคมตราหน้าว่า "เป็นคนชั่วร้าย" ³

กอฟฟ์แมน⁴ (Goffman) ให้ความเห็นว่า ถึงแม้เรือนจำจะมีหน้าที่โดยชัดแจ้งในการควบคุม แก้ไข และฝึกอบรมผู้กระทำผิดก็ตาม แต่สภาพการณ์ภายในเรือนจำได้ก่อให้เกิดผลที่ไม่กระจ่างชัด อีกประการหนึ่งคือ เป็นการฝึกอบรมผู้กระทำผิดไปในทางตรงกันข้าม นักโทษจะเกิดความเคยชินเมื่อถูกควบคุมอยู่ภายในเรือนจำซึ่งแวดล้อมไปด้วยผู้กระทำผิด และผู้กระทำผิดก็จะถ่ายทอดพฤติกรรมในการประกอบอาชญากรรมให้แก่กันและกัน

การแก้ไขบำบัดผู้กระทำผิดตามทฤษฎีลงโทษเพื่อดัดแปลง (Reformative Theory) เป็นงานที่ต้องใช้หลักวิชาและผู้เชี่ยวชาญในหลาย ๆ ด้าน ต้องมีโปรแกรมซึ่งได้รับการตรวจสอบแล้วว่าได้ผลดี และที่สำคัญคือต้องมีระยะเวลาพอสมควรที่จะดำเนินการตามโปรแกรมนั้น การลงโทษจำคุกโดยใช้เรือนจำระยะสั้นจึงไม่อาจบรรลุผลที่มุ่งหมาย⁵

³ อรรถ สวรรคตบุบผา, หลักอาชญาวิทยา (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 167.

⁴ Erving Goffman. "On the Characteristics of Total Institutions : The Inmate World," Prison : Studies in Institutional Organization and Change, (New York, 1961), p. 16.

⁵ S. Cohen, Visions of Social Control, (Cambridge : Polity Press, 1985), p. 24.

ในประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) จะเห็นได้ว่าการลงโทษด้วยวิธีการจำคุก เพื่อการแก้ไขบำบัดได้ใช้น้อยลง แต่การแก้ไขบำบัดได้กลับกลายมาเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษแทนที่จะเป็นผลพลอยได้จากการจำคุกเพื่อการแก้ไขบำบัด⁶

นอกจากผู้ต้องโทษในเรือนจำจะต้องถูกตัดสิทธิบางประการ เช่น ถูกจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลอันเป็นผลโดยตรงจากโทษจำคุกที่ได้รับแล้ว ผู้ต้องโทษยังจะต้องถูกลิดรอนสิทธิโดยบทบัญญัติของกฎหมายและที่มิใช่โดยบทบัญญัติของกฎหมายอีกด้วย และจะเป็นผลร้ายอย่างมากแก่ผู้กระทำผิดภายหลังการปลดปล่อย⁷

สถิติการกำหนดโทษผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาด ในปี พ.ศ. 2529 หากแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่มจะปรากฏว่าผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี มีร้อยละ 43.23 เกินกว่า 2 ปี ถึง 10 ปี มีร้อยละ 34.43 และเกินกว่า 10 ปี มีร้อยละ 22.34 จากสถิติจะเห็นได้ว่าผู้ต้องโทษระยะสั้นมีมากที่สุด และผู้ต้องโทษระยะยาวมีน้อยที่สุด

หากจะพิจารณาเปรียบเทียบย้อนหลังไปก็จะปรากฏว่าผู้ต้องโทษระยะสั้นมีจำนวนมากที่สุด และผู้ต้องโทษระยะยาวมีน้อยที่สุดเช่นกัน⁸

⁶ ประธาน วัฒนาวณิชย์ และคณะ, "สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในประเทศไทย, (กรุงเทพ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2529), หน้า 338.

⁷ โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 4 (หัวข้อที่ 4.2)

⁸ รายงานประจำปี กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, พ.ศ. 2526-2529.

จำนวนผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดคิดเป็นร้อยละ

โทษจำคุก	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2528	พ.ศ. 2527	พ.ศ. 2526
จำคุกไม่เกิน 2 ปี	43.23	39.58	41.41	44.83
จำคุกเกินกว่า 2 ปีถึง 10 ปี	34.43	32.63	31.75	31.08
จำคุกเกินกว่า 10 ปี	22.34	27.41	26.50	23.85

ประธาน วัฒนวาณิชย์ ให้ความเห็นไว้เมื่อ พ.ศ. 2531⁹ เกี่ยวกับการปรับปรุงสถาบันกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมอาชญากรรม โดยหนึ่งในหลายประการเพื่อการปรับปรุงฯ คือ เน้นนโยบายการใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก

โคเฮน¹⁰ (Cohen) กล่าวว่า House Arrest with Electronic Monitoring เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของสภาพบังคับที่เกิดจากจำนวนนักโทษสั้น เรือนจำและการลงโทษระยะสั้นกับผู้กระทำผิด โดยนำไปไว้ในเรือนจำกับการปล่อยตัวผู้กระทำผิดไปโดยปราศจากเงื่อนไขและมาตรการใด ๆ ที่จะเป็นการลงโทษต่อเขาเลยนั้นมีความเสียหายต่อชุมชนไม่แตกต่างกัน วิธีการหรืออำนาจใหม่ของรัฐจากมาตรการนี้ไม่ได้ทำให้เขาถูกลงโทษน้อยลง แต่เป็นการลงโทษที่เข้มข้นและลึกซึ้งกว่า

ข้อเสนอให้มีการนำเอา House Arrest มาใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้นสำหรับประเทศในอนาคตนี้นี้ เป็นการเสนอในส่วนของมาตรการกึ่งควบคุม (semi-custodies) ซึ่งจะเป็นการลงโทษแนวใหม่มีใช้ลงโทษน้อยลง แต่เป็นการลงโทษที่เข้มข้นและเหมาะสมกับตัวบุคคลผู้

⁹ประธาน วัฒนวาณิชย์, "บทบาทของกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมอาชญากรรม," รวบรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ตุลาคม 2531), หน้า 138.

¹⁰S. Cohen, Visions of Social Control, p. 26.

กระทำผิด หลีกเลียงผลร้ายจากโทษจำคุกระยะสั้น แก้ปัญหานักโทษสั้นเรือนจำ ลดภาระการใช้จ่ายของประเทศไทยที่ต้องเลี้ยงดูนักโทษ และประการสำคัญวิธีนี้จะช่วยควบคุมอาชญากรรมได้ดีขึ้น

ข้อเสนอเบื้องต้นของการนำเอา House Arrest มาใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้นของประเทศไทยในอนาคตคือ¹¹ สมควรออกกฎหมายเพื่อเปลี่ยนโทษจำคุกระยะสั้นเป็นคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัย โดยใช้ชื่อว่า "พระราชบัญญัติเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัย พ.ศ." ทั้งนี้ต้องมีบทบัญญัติที่สำคัญดังนี้

หมวดที่ 1 : บทบัญญัติเพื่อนิยามความหมาย ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การคุมขัง อุปกรณ์ในการตรวจสอบและควบคุม ศาล เจ้าพนักงาน และอื่น ๆ

หมวดที่ 2 : บทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ได้แก่ ผู้ต้องโทษทุกคนมีสิทธิร้องขอใช้การคุมขังในที่อยู่อาศัยแทนโทษจำคุกที่ได้รับตามคำพิพากษา แต่จะต้องเป็นโทษจำคุกที่ได้รับไม่เกิน 2 ปี และไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะจิตใจ นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น และสภาพความผิด และเหตุอันสมควรปรานีแล้วเห็นว่าเป็นการสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัยก็ได้

หมวดที่ 3 : บทบัญญัติเกี่ยวกับการร้องขอ ได้แก่ ผู้ต้องโทษจำคุกจะต้องร้องขอต่อศาลที่มีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแก่ตน ภายใน 30 วันนับแต่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด โดยยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น หรือ เรือนจำที่ถูกคุมขังอยู่ คำร้องขออย่างน้อยต้องประกอบด้วยหลักฐานแสดงว่าผู้ต้องโทษมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง คำยินยอมของบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะที่ร่วมอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยเดียวกับผู้ต้องโทษที่ใช้มาตรการ

¹¹ เป็นข้อเสนอเฉพาะด้านกา รับัญญัติกฎหมายในอนาคตเมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีมีความเหมาะสมแล้ว

ต่าง ๆ ในที่อยู่อาศัย รวมทั้งการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อการควบคุมผู้ต้องโทษ คำรับรองและยินยอมของผู้ต้องโทษที่ให้ติดตั้งอุปกรณ์กับร่างกาย และจากการปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ

หมวดที่ 4 : บทบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาและคำพิพากษาหรือคำสั่ง ได้แก่ กระบวนการพิจารณาของศาลในการพิจารณาคำร้องของผู้ต้องโทษ และการมีคำพิพากษาหรือคำสั่งและอื่น ๆ

หมวดที่ 5 : บทบัญญัติเกี่ยวกับเงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขการคุมขังจะต้องอยู่ภายในที่อยู่อาศัยตลอดเวลาหรือบางเวลาตามที่ศาลกำหนด จะไม่หลบหนี มิฉะนั้นจะถูกยกเลิกการใช้และต้องกลับเข้ารับโทษในเรือนจำ การประกอบอาชีพ การศึกษา การเข้ารับการบำบัดรักษา การทำงานสาธารณะ การกระทำการและการงดเว้นกระทำการและอื่น ๆ รวมทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับสภาพบังคับเมื่อมีการผิดเงื่อนไขการคุมขังด้วย

หมวดที่ 6 : บทบัญญัติเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ได้แก่ หลักเกณฑ์ที่ศาลจะสั่งว่าผู้ต้องโทษจะต้องจ่ายค่าใช้จ่ายเพื่อมาตรการนี้หรือไม่เพียงใด

หมวดที่ 7 : บทบัญญัติเกี่ยวกับหน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบปฏิบัติตามคำสั่งศาล โดยเฉพาะรายละเอียดของการดำเนินงานในการคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยนับแต่ศาลมีคำสั่ง ไปจนถึงสิ้นสุดเวลาของการคุมขัง การจัดติดตั้งอุปกรณ์ การจัดทำทะเบียนประวัติ การควบคุม และการทำรายงานต่อศาล

หมวดที่ 8 : บทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษจำคุก ได้แก่ บทบัญญัติที่กำหนดว่าผู้ต้องโทษจำคุกซึ่งต่อมาศาลได้มีคำสั่งให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัยแทนนั้น ให้ถือว่าไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาให้จำคุกมาก่อน

หมวดที่ 9 : อื่น ๆ

เหตุผลที่ผู้วิจัยเสนอให้ออกกฎหมายขึ้นใหม่เช่นนี้ ก็เพื่อให้มีการนำเอามาตรการใหม่มาใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น โดยหลีกเลี่ยงไม่กระทบกระเทือนต่อกฎหมายสารบัญญัติและ

วิธีบัญญัติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพิจารณาและพิพากษาลงโทษต่อเมื่อมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องแล้ว จึงดำเนินการเปลี่ยนโทษจำคุกกระยะสั้นเป็นคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัยแทน โดยถือเป็นสิทธิของผู้ต้องโทษทุกคนในความผิดที่ไม่ร้ายแรงหรือเป็นภัยต่อสาธารณชนที่จะขอหรือไม่ขอก็ได้ ส่วนการอนุญาตให้ใช้ก็ต้งดำเนินการโดยกระบวนการทางศาลที่ได้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย และด้วยข้อมูล สภาพแวดล้อม ตลอดจนเงื่อนไขในปัจจัยต่าง ๆ ทั้งของตัวผู้ต้องโทษเองและของสังคม ศาลก็มีอำนาจพิจารณาที่จะใช้ดุลยพินิจสั่งให้มีการเปลี่ยนโทษหรือไม่ก็ได้ หากศาลสั่งอนุญาตก็จะต้องกำหนดเงื่อนไขเพื่อการคุมขังต่าง ๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการใช้อุปกรณ์ควบคุม นอกจากนั้นเมทบทบัญญัติก็ครอบคลุมไปถึงหน่วยงานรับผิดชอบที่ต้องดำเนินการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาตั้งแต่เริ่มไปจนสุดสิ้นการคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัย ประการสำคัญคือ จำเป็นต้องมีบทบัญญัติลงโทษจำคุกอย่างชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับความประสงค์ของมาตรการนี้ที่หลีกเลี่ยงโทษจำคุกกระยะสั้น เพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องโทษและเพื่อการแก้ไขตัดแปลงให้ผู้กระทำผิดไม่กระทำผิดซ้ำ โดยใช้สภาพแวดล้อมปัจจัยของครอบครัวและสังคมแก้ไข มิใช่เพียงแต่ดำเนินการเพื่อเปลี่ยนสถานที่คุมขังผู้กระทำผิดจากเรือนจำมาเป็นบ้านแทนเท่านั้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอเสนอหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการคัดเลือกผู้ต้องโทษที่จะอนุญาตให้ใช้ House Arrest ดังนี้¹²

¹²ข้อเสนอผู้วิจัยใช้การเทียบเคียงจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นบทบัญญัติที่ศาลต้องใช้ดุลยพินิจในการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงอาญาและบทความเรื่อง "วิธีการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกในระยะสั้น" ของอาจารย์ประเสริฐ จันทรเวช ใน วารสารนิติศาสตร์ (ปีที่ 3 เล่มที่ 4 ตอนที่ 3, มิถุนายน 2515) หน้า 133-135 รวมทั้งงานวิจัยของคุณวิไล จิวังกูร ในหัวข้อ "กระบวนการคัดเลือกผู้ถูกคุมความประพฤติ" ใน วิทยานิพนธ์เรื่อง กฎหมายคุมประพฤติผู้ใหญ่ในประเทศไทย (ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2528) หน้า 64-67 และรายงานวิจัยของคุณพพร โพธิ์รังสิยากร วิทยานิพนธ์เรื่อง การใช้ดุลยพินิจของศาลในการลงโทษ (ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2524) หน้า 236-244.

- 1) เกณฑ์โทษจำคุกที่ได้รับ
- 2) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด
- 3) สภาพแห่งความผิด
- 4) เหตุอันสมควรปราณี

1. เกณฑ์โทษจำคุกที่ได้รับ จะต้องเป็นผู้ต้องโทษที่ได้รับคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกไม่เกิน 2 ปี และไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

2. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด จะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

ก. อายุ อายุของผู้กระทำผิดเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง โดยหลักทั่วไปกฎหมายให้ดูแลผู้สูงอายุเพราะยังอ่อนต่อประสบการณ์ ยังอยู่ในวัยที่จะปรับปรุงแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดีได้ และผู้สูงอายุเพราะความสามารถหรือสภาพทางร่างกายกับจิตใจเสื่อมถอยลงจากปกติ บุคคล 2 ประเภทนี้จึงควรได้รับความปราณี¹³

ข. ประวัติ หากผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่มีประวัติดีงาม เคยทำคุณความดีมาก่อน มีสัมมาอาชีพะมาก่อนเป็นปกติย่อมสมควรได้รับการพิจารณา¹⁴

¹³อายุ 24 ปี ทำให้คนตายโดยประมาท ซึ่งคนอื่นก็ประมาทด้วย ศาลรอกการลงโทษ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1973/2497) อายุ 19 ปี ให้คนนั่งซ้อนท้ายจักรยานยนต์ตามที่เคยกระทำ แต่เกิดเหตุและตัวเองก็บาดเจ็บด้วย ศาลรอกการลงโทษ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 892/2507).

¹⁴นายอำเภอแก่งเลิงไส่ถูกแจ่มมือผู้ต้องหาเป็นความผิด แต่ไม่มีเจตนาแก่งเป็นส่วนตัว หากทำเพื่อปราบปรามเจ้ามือสลากกินรวม ผู้บังคับบัญชารับรองว่าเป็นนายอำเภอเข้มแข็ง และมีความประพฤติดี ศาลให้รอกการลงโทษ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 744/2501) สรรพากรจังหวัดทำอุบายขายบ้านแล้วเบิกค่าเช่าบ้านนั้นเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ใต้กระทำความผิดโดยรู้ระเบียบราชการที่อยู่แล้ว เคยถูกภาคทัณฑ์เรียกเงินคืนมาครั้งหนึ่งแล้ว ศาลไม่รอกการลงโทษ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 275/2461).

ค. ความประพฤติ เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดทำนองเดียวกับประวัติ หากเป็นผู้มีความประพฤติที่ไม่เป็นคนเกเรหรือเป็นอันธพาล ย่อมสมควรได้รับการพิจารณา¹⁵

ง. สติปัญญา หมายถึงความโง่เขลาเบาปัญญาหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงสมควรเป็นเหตุประณีให้ได้รับการพิจารณาด้วย¹⁶

จ. การศึกษาอบรม หมายถึงระดับการศึกษาของผู้กระทำผิดว่า หากได้รับโทษจำคุกในระยะสั้นไปแล้วจะเกิดผลเสียหายกับตัวผู้นั้น ซึ่งมีความรู้จากการอบรมศึกษามากพอที่จะกลับตัวได้แม้จะไม่จำคุกได้หรือไม่

ฉ. สุขภาพ หมายถึงสุขภาพทางกายไม่ตี เป็นโรคเรื้อรัง หรือโรคติดต่ออย่างร้ายแรง หรือเป็นโรคที่ต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง หรือร่างกายพิการ ซึ่งหากรับโทษจำคุกอาจเป็นอันตรายอย่างมากแก่ผู้กระทำผิดเอง หรือบุคคลอื่นที่ถูกต้องซึ่งร่วมด้วย

ช. ภาวะแห่งจิต เช่นเป็นผู้มีภาวะทางจิตใจบกพร่องสมควรได้รับการรักษาบำบัดหรือดูแลอย่างใกล้ชิด และการรับโทษจำคุกจะเป็นอันตรายต่อผู้ต้องโทษอย่างมาก

ซ. นิสัย เช่นเป็นผู้มีความเคยชินอย่างไร หากมีนิสัยที่ไม่เป็นคนอันธพาลก็ควรได้รับการพิจารณาให้ใช้ได้

ด. อาชีพ เช่นเป็นผู้มีอาชีพอย่างไร สุจริตหรือไม่ ล่อแหลมต่อการกระทำผิดซ้ำอีกหรือไม่ หรือเป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่นเป็นแพทย์ เป็นพยาบาล เป็นต้น

¹⁵ จำเลยเป็นผู้มีความประพฤติที่ รัชการมาโดยเรียบร้อย 26 ปี ศาลรอกการลงโทษ (คำพิพากษาฎีกาที่ 271/2473) ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยทั้งสามคนเป็นคนอันธพาล ศาลจึงไม่รอกการลงโทษให้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 448/2500).

¹⁶ จำเลยกระทำผิดเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ควรเป็นเหตุประณีให้ได้รับการรอกการลงโทษ (คำพิพากษาฎีกาที่ 145/2471).

ญ. สิ่งแวดล้อม เช่นสภาพครอบครัวผู้ต้องโทษมีบุตรเล็ก ๆ ที่ต้องดูแล หรือมีบุพการีต้องดูแล เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ความยินยอมของผู้ร่วมอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยของผู้ต้องโทษ ความเจริญของท้องถิ่นทางด้านเทคโนโลยีที่จะใช้ House Arrest เป็นต้น

3. สภาพแห่งความผิด หมายถึงฐานความผิดประกอบด้วยพฤติการณ์และมูลเหตุแห่งการกระทำผิดอันเป็นเท็จจริงพิเศษต่างจากข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด สภาพความผิดเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาในด้านเกี่ยวกับภัยต่อชุมชนถึงการอนุญาตให้ใช้ House Arrest ด้วย การกระทำผิดที่มีความผิดที่มีลักษณะรุนแรงหรือสื่อความเป็นภัยต่อชุมชนอาจได้รับการคัดค้านจากความรู้สึกของมหาชนหากอนุญาตให้ใช้ อนึ่งเนื่องจากได้เสนอเกณฑ์โทษจำคุกไว้แล้วว่าต้องเป็นผู้ต้องโทษที่ได้รับคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกไม่เกิน 2 ปี ดังนั้นการกระทำตามความผิดที่มีสภาพแห่งความผิดที่ร้ายแรงหรือคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษก่อนข้างสูงให้จำคุกเกิน 2 ปีขึ้นไป จึงไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้ใช้ House Arrest

4. เหตุอันอันควรปรานี เป็นเหตุอันที่ศาลเห็นสมควรปรานีต่อผู้ต้องโทษเพื่อประกอบการพิจารณาให้ใช้ House Arrest ซึ่งได้แก่

- ก. ผู้กระทำผิดเป็นผู้โศกเศร้าเบาปัญญา
- ข. ผู้กระทำผิดตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส
- ค. ผู้กระทำผิดมีคุณความดีมาก่อน
- ง. ผู้กระทำผิดรู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น
- จ. ผู้กระทำผิดอุกโทษต่อเจ้าพนักงาน
- ฉ. ผู้กระทำผิดให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา
- ช. เหตุอันที่ศาลเห็นว่ามึลักษณะทำนองเดียวกันกับเหตุข้อ ก.-ฉ.

เหตุที่ผู้วิจัยเสนอการพิจารณาเหตุอันอันควรปรานีเช่นนี้ก็ด้วยพิจารณาเทียบเคียงกับเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

อนึ่ง หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการคัดเลือกผู้ต้องโทษที่จะอนุญาตให้ใช้ House Arrest ทั้ง 4 ประการที่เสนอมานี้ เฉพาะหลักเกณฑ์ประการที่ 2 คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดนั้น สมควรใช้มาตรการ "สืบเสาะและพินิจ" (ซึ่งจะทำให้ศาลได้รับข้อมูลในส่วนน้อยอย่างมีระบบ

และละเอียดยิ่งขึ้น) เช่นเดียวกับมาตรการ "สืบเสาะและพินิจ" ในการคัดเลือกผู้ถูกคุม
ประพฤติ¹⁷

5.2 การนำมาใช้กับการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน

กระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนยึดหลักรัฐเป็นผู้ดำเนินการแทนเด็กและเยาวชน
เพื่อประโยชน์ของรัฐ แทนที่จะฟ้องร้องเด็กและเยาวชนเป็นจำเลยและรัฐเป็นโจทก์ กระบวน
พิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในทุกประเทศจะแตกต่างจากการพิจารณาคดีในศาลธรรมดาอย่าง
เห็นได้ชัดเจน การพิจารณาคดีไม่มีคู่ความที่ขัดแย้งกัน แต่เป็นการใช้ความพยายามของรัฐเข้า
แก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการแสวงหาหนทางแก้ไขเด็กและเยาวชนของผู้กระทำผิด โดยพิจารณาปัจจัย
ต่าง ๆ ทั้งทางด้านจิตวิทยาและสังคม¹⁸

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ในฐานะที่เป็นระบบ
ความยุติธรรมต่างหากจากผู้ใหญ่ ได้จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและ
เยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 เป็นผล
ให้มีการจัดตั้งและดำเนินงานศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง
ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2496 เป็นต้นมา ต่อมาได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข
พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น คือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน

¹⁷โปรดดูมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการควบคุมความประพฤติตาม
ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522.

¹⁸ประธาน วัฒนวาณิชย์, "กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน การศึกษา
เปรียบเทียบบรรทัดฐานทางด้านกฎหมาย," วารสารนิติศาสตร์ (ปีที่ 15 ฉบับที่ 3, กันยายน
2528), หน้า 50.

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และมีผลให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2507 เป็นต้นมา¹⁹

การคุมประพฤติเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทยนั้น ได้มีกฎหมายให้อำนาจไว้ดังนี้²⁰

1. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ประกอบกับมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 คือในกรณีที่ศาลพิจารณาเห็นสมควรให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษผู้กระทำความผิด และเห็นสมควรกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดนั้นภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

มีข้อสังเกตว่า ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 นั้น เมื่อศาลธรรมดาพิพากษาว่าผู้ใดมีความผิด แต่ให้รอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไปภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด จะต้องปรากฏว่าผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกจริง ๆ ไม่เกิน 2 ปี ทั้งต้องไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือถ้าปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนจะต้องเป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ แต่คดีเด็กและเยาวชนนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน มาตรา 33 บัญญัติให้ศาลคดีเด็กและเยาวชนมีอำนาจสั่งรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษเด็กหรือเยาวชนไว้ แม้ว่า

(1) เด็กหรือเยาวชนนั้นเคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำผิดมาแล้ว

¹⁹ ประภาศน์ อวยชัย, บทบาทศาลคดีเด็กและเยาวชนกับความมั่นคงแห่งชาติ, (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2515-16), หน้า 2-4.

²⁰ อุทัย อติแพทย์, ระบบคุมประพฤติบุคคลกับความมั่นคงแห่งชาติ, (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2519-20), หน้า 45-46.

(2) โทษอาญาที่ควรลงแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นโทษอาญาประเภทอื่นนอกจากโทษจำคุก

(3) ในกรณีที่ เป็นโทษจำคุก กำหนดโทษจำคุกจะมากกว่าสองปีก็ตาม

นอกจากนี้ ศาลคดีเด็กและเยาวชนอาจกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติไว้ในคำพิพากษาที่รอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษได้ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ประกอบด้วยมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 นี้

2. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (3) ในกรณีที่ศาลส่งมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ และเห็นสมควรกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติไว้

3. มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 มาตรา 10 เมื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนสั่งไว้ในคำพิพากษาให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกอบรม หรือส่งตัวไปกักและอบรมในสถานที่ซึ่งมิใช่เรือนจำ ศาลจะกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ ซึ่งภายในกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงดังกล่าว ศาลจะปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปโดยปราศจากเงื่อนไข หรือภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติใด ๆ ตามที่ระบุไว้ในมาตรานี้ก็ได้ ในกรณีที่ศาลกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติดังหนึ่งอย่างใดตามมาตรานี้ ให้พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจสอดส่องด้วย

4. มาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 มาตรา 14 กรณีที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนปล่อยเด็กหรือเยาวชนไปเพราะไม่มีความผิด ถ้าศาลเห็นว่าควรจะวางเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กและเยาวชนนั้นด้วย ศาลย่อมวางเงื่อนไขคุมประพฤติได้

ในการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนนั้น ศาลคดีเด็กและเยาวชนอาจวางเงื่อนไขคุมประพฤติข้อหนึ่งข้อใด หรือทุกข้อก็ได้ เป็นเรื่องที่ศาลใช้ดุลยพินิจตามความเหมาะสมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและ

เยาวชน พ.ศ. 2494 และมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ดังกล่าวข้างต้น

เงื่อนไขคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งกำหนดไว้ในวรรคสอง มีดังนี้

- (1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้อบรมแนะนำช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ
- (2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ
- (3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติอันอาจนำไปสู่การกระทำผิดเช่นเดียวกันนี้อีก

เงื่อนไขคุมประพฤติตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดและกำหนดเงื่อนไขไว้กับเงื่อนไขคุมประพฤติตามมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาปล่อยจำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนไป เพราะไม่มีความผิด แต่เห็นสมควรวางเงื่อนไขไว้ เป็นเงื่อนไขอย่างเดียวกันทั้งสองกรณี ซึ่งมีดังนี้

- (1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่ หรือห้องที่ใด ๆ อันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติชั่ว
- (2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกจากสถานที่อยู่อาศัยในเวลาค่ำคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น
- (3) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคลหรือประเภทบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร
- (4) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใด ๆ อันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤติชั่ว
- (5) ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลหรือพนักงานคุมประพฤติเป็นครั้งคราว

(6) ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษาหรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

ในกรณีที่ศาลกำหนดหรือวางเงื่อนไขอย่างใดดังกล่าว ให้พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจ สอดส่องด้วย

สำหรับระยะเวลาการคุมประพฤตินั้น กฎหมายกำหนดเวลาไว้ไม่เกิน 5 ปี แต่ในทาง ปฏิบัติศาลจะกำหนดระยะเวลาคุมประพฤติ 1-2 ปี เป็นส่วนใหญ่²¹ และการคุมประพฤติเด็กและ เยาวชนภายหลังปล่อยนั้น ส่วนมากศาลจะกำหนดระยะเวลาคุมประพฤติไม่เกิน 1 ปี

สำหรับอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติมีปรากฏตามมาตรา 14 แห่งพระราช บัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 กำหนดว่า²² พนักงานคุมประพฤติ มีอำนาจ ของพนักงานสอบสวนดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับ สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในที่อยู่อาศัยของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ที่ต้อง ทหาว่าได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด หรือของบุคคลใด ๆ ซึ่งเด็กหรือเยาวชน อาศัยหรือคบหาสมาคม เพื่อค้นหา และรวบรวมข้อเท็จจริงดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 (1) ตาม คำสั่งของศาลหรือของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเพื่อสอบถามบุคคลใด ๆ ใน ที่อยู่อาศัยนั้นเพื่อวัตถุประสงค์อันเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำ ความ ผิด

(2) ถามครูหรือผู้จัดการโรงเรียน เกี่ยวกับความประพฤติ การศึกษา นิสัย และ สติปัญญาของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและ ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้บุคคลนั้นรายงานเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 72.

²² อัยยา กิษยบุตร และคณะ, คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494, (กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรมการพิมพ์, 2531), หน้า 81-84.

- (3) เรียกบุคคลใด ๆ ผู้ซึ่งอยู่ในฐานะที่จะให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่อ้างถึงในมาตรา 9 (1) ให้ไปปรากฏตัว และให้ถ้อยคำโดยสาบานหรือยืนยัน
- (4) สิ่งให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครอง แสดงวัตถุ หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่อ้างถึงในมาตรา 9 (1)
- (5) แนะนำบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วยในเรื่องของการดูแล การฝึกอบรม และการให้การศึกษาแก่เด็กหรือเยาวชนนั้น

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤตินั้นแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ตามอนุมาตรา (1) ถึง (4) เป็นการรวบรวมข้อเท็จจริง (Social Investigation) เพื่อทำรายงานเสนอต่อศาลและตามอนุมาตรา (5) และ (6) เป็นการควบคุมสอดส่องและแก้ไขบำบัด (Supervision and Treatment)

วิธีการแก้ไขบำบัดเด็กหรือเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติโดยพนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่ควบคุมสอดส่องนั้น บางครั้งพนักงานก็เพียงแต่คอยดูว่าเด็กหรือเยาวชนทำตามคำสั่งศาลหรือไม่เท่านั้น และอาจมีทางที่จะเป็นไปได้มากที่พนักงานคุมประพฤติเจ้าของเรื่องจะไม่พบเลยว่า เด็กหรือเยาวชนทำตามเงื่อนไขอื่น ๆ นอกจากที่ให้รายงานตัวหรือไม่ เพราะไม่มีเวลาออกไปสอดส่อง²³

หากจะพิจารณาจากวัตถุประสงค์รวมของการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ คือประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 แล้ว ความมุ่งหมายที่จะแยกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกจากสถานที่และการสมาคม ซึ่งจะจูงใจให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีก ย่อมเป็นหลักสำคัญ ทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุผลตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดแปลง (Reformative Theory) ดังนั้นหากมีการนำ House Arrest มาใช้เสริมกับการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแล้ว การจำกัดสถานที่และเวลาไม่ให้เด็กและเยาวชนออกไปจากที่อยู่อาศัย เช่น ยามค่ำคืน ย่อมเป็นการจำกัดการสมาคม ซึ่งจะจูงใจให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกได้เป็นอย่างดี ยิ่งกว่านั้นการ

²³ อุตัย อติแพทย์, ระบบคุมประพฤติกุศลกับความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า 53.

จำกัดเสรีภาพของผู้กระทำผิดซึ่งมีลักษณะแยกผู้กระทำผิดออกจากถนน ชุมชน และที่สาธารณะต่าง ๆ นั้น ย่อมมีลักษณะเป็นโทษหรือเป็นผลร้ายแก่ตัวผู้กระทำผิดว่าเขาได้ถูกคำหนิจากสังคมแล้ว จึงน่าจะส่งผลต่อตัวผู้กระทำผิดและสังคมตามทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกัน (Priventive Theory) ด้วย House Arrest จึงเป็นมาตรการเสริมที่สมควรนำมาใช้กับการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนในอนาคต เมื่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และพัฒนาการทางเทคโนโลยีมีความเหมาะสมแล้ว

ข้อเสนอเบื้องต้นของการนำเอา House Arrest มาใช้เป็นมาตรการเสริมการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ก็คือ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังต่อไปนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรค 2 ควรเพิ่มเติมว่า
 - (4) ให้อยู่ภายในที่อยู่อาศัยตาม เวลาและวิธีการที่ศาลกำหนดขึ้นตามกฎหมาย
2. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา 32 ควรเพิ่มเติมว่า
 - (7) ให้อยู่ภายในที่อยู่อาศัยตาม เวลาและวิธีการที่ศาลกำหนดขึ้นตามกฎหมาย
3. บัญญัติกฎหมายขึ้นอีก 1 ฉบับ คือ "พระราชบัญญัติการควบคุมผู้ต้องโทษและผู้กระทำผิดไว้ในที่อยู่อาศัย พ.ศ."

เหตุผลที่ผู้วิจัยเสนอให้เพิ่มเติมมาตรา 56 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาโดยเพิ่มอนุมาตรา (4) และให้เพิ่มเติมมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 โดยเพิ่มอนุมาตรา (6) ก็เพื่อ House Arrest จะได้นำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมีกระบวนการพิจารณาและพิพากษาของศาลโดยถือเป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติอีกอย่างหนึ่งซึ่งศาลจะใช้ประกอบเงื่อนไขอื่น ๆ เพื่อการคุมประพฤติหรือไม่ก็ได้ หากศาลพิจารณาเห็นว่ามาตรการนี้จะเป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เหมาะสมต่อการจำกัดและแยกเด็กและเยาวชนออกจากสถานที่และการสมาคมที่ไม่สมควร โดยเฉพาะเวลาค่าคืนก็จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น ส่วนข้อเสนอให้บัญญัติกฎหมายขึ้นอีก 1 ฉบับคือ "พระราชบัญญัติการควบคุมผู้ต้องโทษและผู้กระทำผิดไว้ในที่อยู่อาศัย พ.ศ." นั้นก็เพื่อเป็นการกำหนดรายละเอียด และวิธีการในทางปฏิบัติเพื่อรองรับการนำมาตรการนี้ไปใช้เสริมกับการคุมประพฤติได้อย่างเหมาะสมและรัดกุมตามกระบวนการทางนิติรัฐ

และจำกัดขอบเขตการใช้ดุลยพินิจของศาลและฝ่ายบริหารตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

5.3 การนำมาใช้กับการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่

เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น อาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ก็เพิ่มขึ้น ผู้กระทำผิดที่ถูกตัดสินแล้วทั้งหมดไม่อาจถูกส่งไปจำคุกได้ทุกคน การรับเพียงอย่างเดียวก็มิได้ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษ และก็ไม่เป็นประโยชน์ในการบังคับใช้กฎหมายที่จะปล่อยตัวไปอย่างสิ้นเชิง การรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษที่ขาดกระบวนการติดตาม หรือที่เรียกว่าการคุมประพฤติย่อมมีค่าเท่ากับปล่อยตัวผู้กระทำผิดความผิดไปโดยตัดสินว่าไม่มีความผิด²⁴

ไม่ว่าการคุมประพฤติจะมีรูปแบบอยู่ในลักษณะหนึ่งลักษณะใด การคุมประพฤติถือได้ว่าเป็นทางเลือกแทนวิธีการหลัก 2 ประการ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันในการจัดการกับผู้ที่ถูกตัดสินว่าให้ทำผิด นั่นคือการจำคุกหรือการปล่อยตัวไปโดยปราศจากการดูแลสอดส่อง²⁵

ประเทศไทย เริ่มใช้ระบบคุมประพฤติเด็กและเยาวชนก่อนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา ส่วนระบบคุมประพฤติผู้ใหญ่ นั้น ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 56, 57 และ 58 บัญญัติการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษผู้กระทำผิดกับเงื่อนไขคุมประพฤติ โดยเฉพาะมาตรา 56 ซึ่งเป็นบททั่วไปที่ให้อำนาจศาลที่จะกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่ถูกรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษด้วยหรือไม่ก็ได้ อย่างไรก็ตามเมื่อประมวลกฎหมายอาญานี้ใช้บังคับศาลก็ใช้แต่มาตรการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษโดยไม่สั่งคุมประพฤติ เพราะยังไม่มีหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลได้ จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการควบคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.

²⁴ Sanford Bates, "When Probation is Not Probation?" Federal Probation, (No XXIV, December, 1960), p. 15.

²⁵ Edwin H Sutherland and Donald R Cressy. Criminology. (New York : J.B. Lippincott Company, 1974), p. 463.

2522 และมีการจัดตั้งหน่วยงานคือสำนักงานคุ้มครองประพฤติกกลางขึ้น ศาลจึงได้ใช้มาตรการคุ้มครองประพฤติกกับการรอกการลงโทษขึ้น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 กำหนดว่า ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติกของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติกของผู้กระทำผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อดังต่อไปนี้

1. ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถามแนะนำช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ
2. ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ
3. ให้ละเว้นการคบหาสมาคม หรือการประพฤติกใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดเช่นเดียวกันนี้อีก

ในเรื่องเงื่อนไขนี้เป็นเรื่องดุลยพินิจของศาลอาจวางเงื่อนไขทุกข้อหรือบางข้อก็ได้²⁶

ในกรณีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 วรรค 3 กำหนด

²⁶ อุตัย อติแพทย์, "การคุ้มครองประพฤติกผู้ใหญ่ในประเทศไทย," การคุ้มครองประพฤติกผู้ใหญ่: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพ : ศรีสมบัติการพิมพ์, 2527), หน้า 120.

ว่าเงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคก่อนนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องแก่การควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อใดข้อหนึ่งเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดตามที่กล่าวไว้ในวรรคก่อนที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้

กรณีไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 57 กำหนดไว้ว่า เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือตามคำแถลงของพนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงาน ว่าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดตามมาตรา 56 ศาลอาจตัดเตือนผู้กระทำความผิดหรือจะกำหนดการลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนด หรือลงโทษซึ่งรอไว้วันนั้นก็ได้

กรณีทำความผิดขึ้นใหม่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58 วรรคแรก บัญญัติว่า ถ้าภายในเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา 56 ผู้ที่ถูกพิพากษาได้กระทำความผิดอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดนั้น ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลังกำหนดโทษที่รอการกำหนดโทษไว้ในคดีก่อน บวกเข้ากับโทษในคดีหลังหรือบวกโทษที่รอการลงโทษไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษ

พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการควบคุมความประพฤติเมื่อศาลมีคำสั่งให้คุมความประพฤติผู้กระทำผิด ดังที่พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติฯ มาตรา 14 กำหนดว่า ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ให้รอการกำหนดโทษไว้หรือกำหนดโทษแต่ให้รอการลงโทษไว้ และกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา ให้ศาลแจ้งให้พนักงานคุมประพฤติทราบ เพื่อดำเนินการคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด

การดำเนินงานในชั้นตอนนี้ พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 6 พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติฯ คือ

- (1) สอดส่อง สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ และตักเตือนผู้ถูกคุมความประพฤติในเรื่องความประพฤติ และการประกอบอาชีพ
- (2) สอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

(3) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความประพฤติ การประกอบอาชีพและพฤติการณ์ของผู้ถูกคุมความประพฤติเพื่อเสนอต่อศาล

(4) ทำหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการคุมความประพฤติตามที่ศาลเห็นสมควร

เงื่อนไขในการคุมความประพฤติตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น ความมุ่งหมายของการคุมประพฤติก็เพื่อคุ้มครองสังคม โดยการปรับสภาพของผู้กระทำผิด โดยวิธีการเข้าช่วยเหลือแก้ไขเป็นรายบุคคล การกำหนดเงื่อนไขในการคุมความประพฤติเพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามนั้นถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้การคุมประพฤติบรรลุถึงจุดมุ่งหมายได้ ฉะนั้นในการกำหนดเงื่อนไขก็จะต้องพิจารณาสภาพผู้กระทำผิด โดยให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้กระทำผิดแต่ละราย อีกทั้งเงื่อนไขจะต้องมีความสัมพันธ์กับความผิดที่ทำเพื่อป้องกันการกระทำความผิดที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต²⁷

แต่เงื่อนไขที่มีในมาตรา 56 จำกัดไว้ 3 ประการเท่านั้นคือ การให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ และให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติที่จะนำไปสู่การกระทำผิดเดิมอีก ซึ่งจะเห็นได้ว่าเนื้อหาของเงื่อนไขเหล่านี้มีลักษณะจำกัดและคับแคบมาก อีกทั้งกฎหมายยังบังคับให้ศาลกำหนดเงื่อนไขในการจัดการกับผู้ถูกคุมความประพฤติให้อยู่ภายในขอบเขตของเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อนี้เท่านั้น

จากข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทุกคนต้องไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ และจะกำหนดความถี่ของระยะเวลาการรายงานตัวไว้ ส่วนเงื่อนไขให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ และเงื่อนไขให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำผิดเช่นเดียวกันนั้นอีกนั้นเป็นเงื่อนไขที่ศาลสั่งเฉพาะในบางคดีเท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าไม่เพียงแต่ความจำกัดของกฎหมายในเรื่องเงื่อนไข ในทางปฏิบัติของศาลเองก็ยังสั่งใช้เงื่อนไขที่จำกัดลงไปอีก²⁸

²⁷ วิไล จิวังกูร, "กฎหมายคุมประพฤติผู้ใหญ่ในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 167.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 168.

เป็นที่น่าสังเกตว่าในปี พ.ศ. 2529 ศาลได้สั่งรอกการลงโทษทั้งสิ้น 44,406 คน แต่เป็นผู้ที่ต้องถูกคุมประพฤติเพียง 9,159 คนเท่านั้น²⁹

เพื่อให้กฎหมายที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุมประพฤติผู้ใหญ่มีบทบัญญัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวความคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของการคุมประพฤติ สามารถนำไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สมควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ ทั้งเงื่อนไขทั่วไปและเงื่อนไขพิเศษ รวมทั้งมาตรการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขเหล่านั้นด้วย³⁰

House Arrest เป็นมาตรการใหม่ที่ได้ทำการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีมาแล้วในตอนที่ 4 ว่าเป็นมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่ เรือนจำที่มีลักษณะพิเศษ มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นสูง สามารถจัดโปรแกรมให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละรายได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการควบคุมได้หากเกิดปัญหา ดังนั้น House Arrest จึงเป็นมาตรการที่สมควรนำไปใช้เสริมการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ เพื่อลดปัญหาของการคุมประพฤติในปัจจุบัน และเพิ่มประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการคุมประพฤตินี้ขึ้นดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะการใช้ House Arrest เป็นเงื่อนไขพิเศษในการคุมประพฤติ

ข้อเสนอเบื้องต้นของการนำเอา House Arrest มาใช้เป็นมาตรการเสริมการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ก็คือควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังต่อไปนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรค 2 ควรเพิ่มเติมว่า
 - (4) ให้อยู่ภายในที่อยู่อาศัยตาม เวลาและวิธีการที่ศาลกำหนดขึ้นตามกฎหมาย
2. บัญญัติกฎหมายขึ้นอีก 1 ฉบับคือ "พระราชบัญญัติการควบคุมผู้ต้องโทษและผู้กระทำผิดไว้ในที่อยู่อาศัย พ.ศ."

เหตุผลที่ผู้วิจัยเสนอให้เพิ่มเติมมาตรา 56 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาโดย

²⁹ รายงานประจำปีกระทรวงยุติธรรม, พ.ศ. 2529.

³⁰ วิไล จิวังกูร, "กฎหมายคุมประพฤติผู้ใหญ่ในประเทศไทย," หน้า 226-227.

เพิ่มอนุมาตรา (4) นั่นก็เพื่อ House Arrest จะให้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทาง
อาญา โดยมีกระบวนการพิจารณาและคำพิพากษาของศาล บทบัญญัติที่เสนอเพิ่มเติมนี้เป็นเงื่อนไข
ในการคุมประพฤติอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งศาลจะใช้ประกอบเงื่อนไขอื่น ๆ เพื่อการคุมประพฤติหรือไม่
ก็ได้ ส่วนข้อเสนอให้บัญญัติกฎหมายนั้นอีก 1 ฉบับนั้นก็เพื่อเป็นการกำหนดรายละเอียดและวิธีการ
ในทางปฏิบัติเพื่อรองรับการนำมาตรการนี้ไปใช้เสริมกับการคุมประพฤติดูกระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ได้
อย่างเหมาะสมและรัดกุมตามกระบวนการทางนิติรัฐและจำกัดขอบเขตการใช้ดุลยพินิจของศาล
และฝ่ายบริหารตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย